

Taru Väyrynen

TERA JA TAIJA

Tera ja Taija

Taru Väyrynen

Tera ja Taija

© 2025 Taru Väyrynen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-2804-8

Tyttärelleni Kaarinille ja hänen tyttärilleen
Vilmalle ja Varpulle

Tera

Äitini Terttu Heilimä Järvilehto syntyi nimismies Toivo Järvilehdon ja hänen vaimonsa Ellenin ensimmäisenä lapsena kirkonkirjoihin tehdyn merkinnän mukaan 7.12.1918 Kurikassa, mutta oikeastaan hän syntyi Vaasan kunnallissairaalan synnytyslaitoksella, jonne otettiin vastaan myös vieraspaikkakuntalaisia. Siellä sai lisämaksusta valita yleisen salin sijaan yhden tai kahden hengen huoneen, ja tavanomainen hoitoaika oli kymmenen vuorokautta. Sairaalapaikka oli tarpeellinen, sillä kohdun kivuliaita supistuksia oli kolme vuorokautta, ennen kuin lapsi saatiin syntymään.

Kansalaissota oli juuri päättynyt. Kurikka oli koko ajan ollut valkoisten hallussa, mutta punaisiksi epäiltyinä oli vangittu 72 kurikkalaista. Paikallisissa työväenyhdistyksissä oli katkeroituneita ja pidettiin uhmakkaita puheita, mutta muuten elämä sujui tavanomaiseen tapaansa. Nimismiestä työllistivät

elintarvikepulan lieveilmiönä rehottava sala-
kauppa ja laiton viinanvalmistus ja myynti.
Ellen keskittyi taloustöihin ja lapsenhoitoon,
ja palkkasi avukseen nuoren tytön, Tyyne So-
fia Luoman, joka jäi Ellen ja Toivo Järvilehdon
palvelukseen ainakin kahdeksikymmeneksi
vuodeksi, ja ehkä pitemmäksikin aikaa.

Tertulle syntyi pikkuveli Jarmo 17.4.1921,
jolloin perhe vielä asui Kurikassa. Kun Aura
4.3.1923 syntyi, he olivat jo muuttaneet Vaa-
saan, jossa Toivo Järvilehto toimi Vaasan lää-
ninhallituksessa aluksi ylimääräisenä esitteli-
jänä ja sitten verokonsulenttina.

Vaasasta lapset lähetettiin toisinaan ke-
sänviettoon joko Toivo Järvilehdon vanhem-
pien, kansakoulunopettaja Karl Fredrik Järvi-
lehdon ja hänen vaimonsa Wilhelminan luo
Kauhajoelle tai Ellenin äidin Maria Sofia Pro-
sin luo Karijoelle. Auralle muistot Maria So-
fian luona vietetyistä ajoista olivat tärkeitä ja
rakkaita. Terttu, joka ei pitänyt nimestään ja
sai muutkin käyttämään hänestä nimeä Tera,
ei lapsena luultavasti erityisemmin viihtynyt
Karijoella, eikä ollut muutenkaan kiinnostu-
nut äitinsä sukulaisista. Hän koki kuuluvansa
isänsä sukuun, Järvilehtoihin, mutta ainoa
muisto, jonka hän on kertonut minulle iso-
isästään Karl Fredrik Järvilehdosta, liittyy sii-
hen, että Tera yritti soittaa urkuharmonilla, ja

tapaili säveltä onnistumatta siinä. Silloin kuului viereisestä huoneesta isoisän ääni: ”Ko-keile niitä mustiakin nappuloita.”

Tera aloitti koulunkäyntinsä vaasalaisessa kansakoulussa vuonna 1925. Niihin aikoihin Toivo Järvilehto hankki kesänviettoa varten moottoriveneen ja kesämökin saaresta, mutta muu perhe ei ollut kovin innostunut mökillä olost, ja lapset alkoivat kasvaessaan vastustella sinne lähtöä ja nimittivät paikkaa Pirunsaareksi.

Tera oli kiintynyt isäänsä, mutta piti äitiään liian ankarana kasvattajana. Ellenin mielestä lapsia piti piiskata, jos he olivat olleet tottelemattomia. Hän ei piiskannut itse, vaan antoi tuomiot, jotka Toivo toteutti hänen valvonnassaan. Teran mielestä lapsi ei edes voinut tehdä mitään niin pahaa, että olisi ansainnut sellaisia rangaistuksia kuin hänelle annettiin. Hän kertoi, että hänen nuorempi siskonsa Aura pääsi yleensä vähällä, koska alkoi heti vuolaasti itkeä. Jarmo, jota sanottiin Jimmuksi, pidätteli itkuaan, mutta pojan käytöksenä se oli miehekkästä ja hyväksyttävää. Ellen päästi hänetkin vähällä. Se, että Tera pidätteli itkuaan, oli Ellenin mielestä ärsyttävää uhmaa, ja Ellen vaati piiskaamaan häntä lisää, vaikka Toivo olisi halunnut lopettaa.

Vuonna 1929 Tera pyrki ja pääsi Vaasan

suomalaiseen yhteiskouluun. Hän seurasi Lapuan liikkeen tapahtumien käynnistymistä ja vanhempiensa suhtautumista niihin, ja varmasti asioista keskusteltiin myös koulussa. Ilmeisesti politiikka vaikutti hänen mielestään sekasotkulta, jossa ei ollut mitään järkeä, piti vain olla samaa mieltä niiden kanssa, joiden kanssa halusi pysyä hyvissä väleissä. Sen asenteen hän sitten säilytti läpi elämänsä. Hänen vanhempansa olivat IKL:n jäseniä, ja hän osallistui IKL:n toimintaan miettimättä sen arvoja tai päämääriä. Kun IKL kiellettiin, asia oli hänelle täysin yhdentekevä.

Ellen ja Toivo pyrkivät hankkimaan lapsilleen kaikki ne valmiudet, joita nämä tulisivat tarvitsemaan menestyäkseen elämässä. He ohjasivat lapsensa koulunkäynnin lisäksi hyvinä pidettyjen harrastusten pariin. Vaasalehti 26.5.1933 kertoo, että Terttu Järvilehto suoritti julkisen pianonsoitonäytteen soitonopettaja Franz Hasen järjestämässä tilaisuudessa. Äitini oli silloin 14-vuotias, ja hänen sisarensa Aura oli hänkin jo aloittanut pianonsoiton opiskelun.

Kesällä 1936 Tera lähetettiin oppilasvaihtoon Saksaan. Tavoitteena oli kielen oppiminen ja tutustuminen kulttuuriin. Ellen ja Toivo eivät olleet varauksettomia Hitlerin ihailijoita, vaan hänen mahtipontisuutensa

Tavoitan elävänä muistikuvan laihasta mutta jo aika pitkäksi kasvaneesta vakavailmeisesta tytöstä koulumatkallaan. Hän ei ole onnellinen eikä onneton, vaan hiukan kuin erillään itsestään, aivan kuin hän tarkkailisi kulkuaan ulkopuolisena. Hän pelkää vaikuttavansa kömpelöltä ja rumalta, mutta toivoo näyttävänsä kauniilta, ja joskus toivo sentään syrjäyttää pelon. Syvällä mielessään hän uskoo, että tulevaisuudessa kömpelyys ja rumuus vaihtuu varmaliikkeiseksi kauneudeksi. Rumista ankanpoikasista tulee joutsenia, ja aivan varmasti hän on juuri sillä tavalla ruma ankanpoikanen, että hän oikeastaan on joutsen.

BoD

